

Rizici etičkih banaka

Đurđević, Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:295702>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-26**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD
Rizici etičkih banaka

Mentor:

izv.prof.dr.sc. Roberto Ercegovac

Student:

Helena Đurđević

Split, svibanj, 2016.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
2. ETIČKE BANKE	4
2.1. Pojam etičkih banaka	4
2.2 Povijesni razvoj etičkih banaka	6
2.3. Poslovanje etičkih banaka	9
2.3.1. Načela etičkih banaka.....	9
2.3.2. Karakteristike etičke banke	11
3. ZNAČAJ ETIČKIH BANAKA U BANKARSKOM SUSTAVU I KOMPARATIVNA EMPIRIJSKA ANALIZA NA RAZINI UKUPNOG BANKARSKOG SEKTORA	14
3.1. Značaj etičkih banaka u bankarskom sustavu	14
3.2. Komparativna empirijska analiza na razini ukupnog bankarskog sektora	16
3.2.1. Klasični bankarski sektor	16
3.2.2. Sektor etičkih banaka	20
3.3. Usporedba dvaju sektora	22
4. RIZICI POSLOVANJA ETIČKIH BANAKA I NOSIOCI TROŠKA NEGATIVNE SELEKCIJE	23
4.1. Rizici etičkih banaka	23
4.2. Nosioci troška negativne selekcije	25
5. ETIČKE BANKE U HRVATSKOJ - DETALJNA ANALIZA MOGUĆNOSTI I REZULTATA POSLOVANJA	26
5.1. Bankarski sektor Republike Hrvatske	26
5.1.1. Privatizacija banaka u Republici Hrvatskoj	26
5.1.2. Posljedice gospodarske krize na hrvatski bankarski sektor.....	27
5.2. Razvoj ideje o pokretanju etičke banke u Hrvatskoj	27
5.3. Osnivanje Zadruga za etično financiranje (ZEF)	28
5.4. Prva hrvatska etička banka	29
5.5. Mogući utjecaj etičkih banaka u Hrvatskoj	31
6. ZAKLJUČAK	32
LITERATURA	33
PRILOZI	35
SAŽETAK	36
SUMMARY	37

1. UVOD

U današnjem svijetu sve se veća pozornost usmjerava na etiku unutar poslovanja. Sva gospodarstva, od svjetskog do nacionalnog, trebala bi svoje postupke temeljiti na etici. Kapitalističko društvo današnjice, stavljajući profit iznad ljudi, kontinuirano povećava jaz između bogatih i siromašnih, pritom gubeći srednji sloj građanstva. Povijest nam je pokazala brojne situacije u kojima su pojedinci svojim odlukama donijeli nenaknadne gubitke, narušili stabilnost ekonomije i uništili običan puk. Posljedice takvih postupanja ostavile su iznimno veliki trag na bankarski svijet te su na takav način vodili do prekretnica u području razvoja bankarskog sektora.

Cilj ovog rada je definiranje i analiziranje nastalih promjena u području bankarstva koje su se potakle sa svrhom da se zaustavi dodatno narušavanje već uzdrmanog bankarskog sektora. Klasični bankarski sektor postaje pojam za pohlepu i nezasićenost u stvaranju profita te u ostvarenju istog gazi građanstvo, ali često uništava i poduzetnike. Slijedom navedenih okolnosti došlo je do stvaranja temelja za razvoj etičkih banaka koje su uvidjele postojeće nedostatke i potrebu za promjenom u načinu djelovanja banaka. Upravo etičke banke svojim mogućnostima i prednostima daju šansu poduzetništvu i njegovu razvoju jer o poduzetništvu i njegovu razvoju uvelike ovisi i gospodarsko stanje država, ali i svijeta.

Temeljna metoda koja će se koristiti tokom rada biti će metoda kabinetskog istraživanja, odnosno analize koje će se provoditi tokom rada koristit će podatke koji su već ranije prikupljeni (sekundarne podatke). Uz navedenu metodu, u trećoj cjelini koristit će se metoda komparacije kojom će se uspoređivati promatrane varijable, kao i metoda analize kojom ćemo detaljno objasniti određene varijable.

Rad će biti koncipiran kroz 5 cjelina. Prvo će se razraditi pojam etičke banke i njeno poslovanje, potom značaj etičkih banaka u bankarskom sustavu i komparativna empirijska analiza na razini ukupnog bankarskog sektora, te rizici poslovanja etičkih banaka i nosioci troška negativne selekcije. Na samom kraju rada objasnit će se razvoj etičke banke u Hrvatskoj te na temelju svega navedenog donijeti zaključak.

2. ETIČKE BANKE

2.1. Pojam etičkih banaka

Prije nego objasnimo pojam etičke banke prvo će se objasniti pojam same banke. Banka (engl. bank) je financijska organizacija koja prima depozite na koje plaća kamatu i usmjerava ih uglavnom u zajmove, izvršavajući za svoje komitente različite usluge financijskog servisa. Nastala je i razvila se kao kreditna organizacija koja uz niže (pasivne) kamate prikuplja raspoloživa novčana sredstva te ih uz više (aktivne) kamate pozajmljuje (plasira) na tržištu (poduzeća, stanovništvo ili država).¹

Literatura nas uvijek uči kako univerzalne banke² vrše alokaciju novčanih sredstava od suficitarnih prema deficitarnim subjektima. Ovakvo poslovanje ipak ima jednu ključnu manu, a to je što banka u toj alokaciji sredstava nije usmjerena na dobrobit društva i ne gradi vezu sa svojim klijentima, već je usmjerena na maksimiziranje profita od svojih usluga.

S druge strane pojam etičke banke nema točno određenu definiciju. Literatura nudi brojne definicije, no ipak dolazi do zajedničke misli kako je etička banka „održiva, socijalna, alternativna, razvojna i solidarna“. Njeno djelovanje je usmjereno na poboljšanje kvalitete života, kao i osvještavanju sadašnjih generacija o tom da zadovoljavanje njihovih tekućih potreba ne smije ugrožavati mogućnost budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe.³

Upravo se tu uočava razliku između ovih banaka. Za razliku od univerzalnih banaka, etičke banke nastaju unutar zajednice u kojoj djeluju te su njeni korisnici ujedno i njeni vlasnici. To nam ukazuje srž djelovanja etičke banke u kojima se udružuje velik broj korisnika s manjim ulozima. Njeno djelovanje obilježava se kroz transparentnost, otvorenost i dobro poznavanje svojih klijenata. Kroz takav odnos sa svojim klijentima ona gradi mrežu koja se temelji na solidarnosti i povjerenju. Samim time etične banke funkcioniraju na znatno drugačiji način nego komercijalne banke te sve više pridobivaju pojedince koji svoje potrebe ne mogu ostvarivati kroz usluge komercijalnih banaka.⁴

¹ Definicija pojma banka, <http://limun.hr/main.aspx?id=9698>

² Tipičan primjer univerzalne banke je tzv. komercijalna banka kao najrasprostranjeniji oblik, a obilježava ih velika razgranatost i velik broj poslovnica.

³ De Clerck, F. (2014.): „Ethical banking“, Institute for Social Banking, http://www.social-banking.org/fileadmin/isb/Artikel_und_Studien/de_Clerck_Ethical_Banking.pdf

⁴ DOP.HR (2014.): „Etične banke su banke čiji su korisnici ujedno i njeni suvlasnici“, <http://www.dop.hr/?p=1295>

„Etično bankarstvo jedan od najvažnijih naprednih ekonomskih modela, koji su nam sve više potrebni u svijetu. Radi se o naprednim modelima u smislu odnosa prema ljudima, lokalnoj zajednici, okolišu. Presudno je da imamo modele koji su i financijski održivi i socijalno pravedni i odgovorni prema okolišu, a etična banka zaokružuje sva tri cilja. (Slika 1) Stoga je potrebno etične banke staviti u kontekst širih društvenih promjena na bolje, gdje postoji široki prostor i za ovakav način poslovanja “– zaključio je Dražen Šimleša, stručnjak čije je područje rada globalizacija i održivi razvoj.”⁵

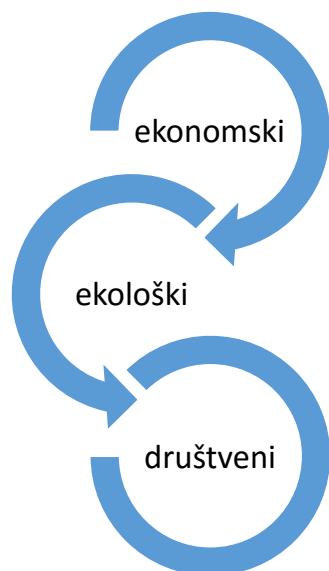
Poslovanje ovakve vrste banaka često se povezuje uz mišljenja da one ne mogu i ne ostvaruju dobit, no to su krive konstatacije. Postojeće kapitalističko, profitno usmjereno društvo je već nebrojno mnogo puta zakazalo i dovelo cjelokupnu svjetsku ekonomiju na rub egzistencije. Bez obzira na to, takav način djelovanja i poslovanja je duboko ukorijenjen u naše društvo. Svaki pojedinac želi maksimalno izvući iz svog poslovanja ne mareći pritom kakav utjecaj ima na okolinu oko njega.⁶

U identično takvom ozračju djeluju danas komercijalne banke čime se sve više udaljavaju od svoje prvotne svrhe koje su imale. Tu činjenicu možemo vidjeti i kroz misije i vizije različitih svjetskih banaka. Kao primjer možemo uzeti misiju Zagrebačke banke koja kaže: „...*Kao vodeća hrvatska banka i europska grupacija, posvećeni smo razvoju zajednica u kojima živimo, a našu banku činimo poticajnim mjestom za rad. Težimo izvrsnosti i ustrajno se trudimo biti banka s kojom je lako poslovati.*“⁷ Sukladno tim se postavlja pitanje je li razvoj etičkih banaka zapravo povratak na sliku nečega što je banka nekoć u teoriji trebala biti?

⁵ DOP.HR (2014.): „Etične banke su banke čiji su korisnici ujedno i njihovi suvlasnici“, <http://www.dop.hr/?p=1295>

⁶ Šarović, A. (2013.): “Kapitalizam”, <http://www.sarovic.com/kapitalizam.htm>

⁷ Zagrebačka banka UniCredit Group:” Misija i vrijednosti”, <https://www.zaba.hr/home/o-nama/misija-i-vrijednosti>

Slika 1: Kriteriji ulaganja etičkih banaka

2.2 Povijesni razvoj etičkih banaka

Od 30-ih godina dvadesetog stoljeća bankarsko poslovanje gubi svoje izvorne etičke i socijalne značajke. Time se iskazala potreba razvoja novog koncepta društvenih banaka, tzv. "etičkih banaka" koje za cilj imaju postizanje pozitivnog utjecaja u prikupljanju te u korištenju novca.⁸

Etične banke postoje u demokratskim zemljama tržišne ekonomije više od 150 godina, a njihova specifičnost je u tome što isključivo ulažu kapital u realno gospodarstvo⁹ kao što je obrt, industrija i poljoprivreda uz iznimno male kamate (najčešće od 0% do 4%).¹⁰

Komercijalne banke i kreditne unije znatno su doprinijeli cjelokupnom načinu financiranja, ali to se promijenilo kada su počeli nuditi preširok spektar svojih bankarskih usluga. Korporativni pokreti kao i novi društveni pokreti iz 1960-ih razvili praksu etičkog bankarstva. Ono predstavlja primjer kako se osnovne potrebe mogu ispuniti kroz oblike suradnje i uzajamnosti u članstvu organizacije. Tokom posljednjih 40 godina nove socijalne banke prepoznavanju potrebu društvenog i ljudskog

⁸ FEBEA (2012.): "What really differentiates ethical banks from modern banks", http://www.febea.org/sites/default/files/definition_ethical_bank-en.pdf

⁹ Realno gospodarstvo se odnosi na gospodarske djelatnosti koje generiraju robe i usluge. Za razliku od njih financijske djelatnosti se isključivo odnose na aktivnosti na financijskim tržištima.

¹⁰ Plenar, T. (2014.): "Slobodan ulaz na predstavljanje prve domaće etične banke u Čakovcu", <http://www.pomakonline.com/content/view/1228/1/>

razvoja čime će se poboljšati kvaliteta života. Razlog tome je taj što se danas se sve više ističe društvena nejednakost i potreba da se te razlike smanje.¹¹

Etičko bankarstvo pruža izravno financiranje kroz kreditiranje i rizični kapital, a sve u svrhu zadovoljenja financijske potrebe odabranih poduzetnika, organizacija i tvrtki. Univerzalne banke i nove socijalne banke djeluju istovremeno na tržištu, ali univerzalne banke postaju svjesnije prilika u socijalnoj domeni djelovanja.¹²

Pokret etičkih banaka razvio se unutar država Europske unije sredinom 70-ih godina dvadesetog stoljeća i to najvećim dijelom u anglosaksonskim zemljama. Etičke banke razvile su se u sklopu nevladinih udruga i zadruga te sindikalnih pokreta koji propovijedaju drugačiji pristup ekonomiji i bankarstvu. Njihov temeljni cilj nije bio maksimalizacija već prema njima banka služi za unaprjeđenje gospodarstva, a ne stvaranju fiktivnog novca. Treba napomenuti kako i Europska komisija priznaje etičke banke koje djeluju u Europi što i ne čudi jer su poslovni rezultati vrlo dobri.¹³

Dok u svijetu već odavno posluju ovakvi oblici banaka, u Hrvatskoj proces otvaranja etičke banke traje već nekoliko godina uz konotacije da će svoja vrata otvoriti u tekućoj 2016. godini.

Neke od najpoznatijih etičkih banaka su prikazane tablicom 1.

Tablica 1: Najpoznatije etičke banke

NAJPOZNATIJE ETIČKE BANKE U SVIJETU	OPIS
EKOBANK	Kao etička banke otvorena je za inicijative u područjima djelovanja kao što su zdravlje, obrazovanje i umjetnost. Banka ima politiku investiranja u društvenu održivu ekonomija.

¹¹ De Clerck, F. (2014.): „Ethical banking“, Institute for Social Banking
http://www.social-banking.org/fileadmin/isb/Artikel_und_Studien/de_Clerck_Ethical_Banking.pdf

¹² De Clerck, F. (2014.): „Ethical banking“, Institute for Social Banking
http://www.social-banking.org/fileadmin/isb/Artikel_und_Studien/de_Clerck_Ethical_Banking.pdf

¹³ Glas Istre.hr (2011.): „Kako funkcionira Etička banka u Italiji“, <http://www.glasistre.hr/vijesti/arhiva/kako-funkcionira-eticka-banka-u-italiji-344376>

<p style="text-align: center;">CHARITY BANK</p>	<p>Koristi novac svojih štediša kako bi dala kredite samo za dobrotvorne svrhe i društvena poduzeća .</p> <p>To je banka s kulturom bez bonusa i koja prebacuje fokus bankarstva iz domene profita na domenu socijalnu domenu.</p>
<p style="text-align: center;">THE CO-OPERATIVE BANK</p>	<p>Često se doživljava kao " izvorna etička banka i to s razloga. To je prva banka u Velikoj Britaniji koja je uvela etičku politiku davne 1992. godine. Time je blokirala ulaganja u ključna, nemoralna područja kao što su proizvodnja oružja i financiranja fosilnih goriva .</p>
<p style="text-align: center;">GRAMEEN BANK</p>	<p>2006. godine dobila Nobelovu nagradu za Mir zajedno sa svojim mentorom Muhammad Yunus. Nagrada se odnosi za napore u promicanju ekonomskog i društvenog razvoj kroz različite inovativne programe kao što mikro kreditiranje (s naglaskom na mikro kreditiranje poslovnih poduhvata žena)</p>
<p style="text-align: center;">BID AMERIQUE</p>	<p>Stvorena za područje latinske Amerike i Kariba. Prioritet banke je promicanje programa borbe protiv siromaštva i razvoj socijalne zaštite. Također predlaže programe u korist obrazovanja, s naglaskom formiranje nastavnika, programa za nezaposlene, starije osobe, razvoj ruralnih područja.</p>

Izvor: Move your money: „Ethical banks“, <http://moveyourmoney.org.uk/institution-types/ethical-banks/>,
Barbu, T., Vintila, G.(2007): “The Emergence of Ethic Banks and Social Responsibility in Financing Local Development”, Theoretical and Applied Economics, <http://www.store.ectap.ro/articole/269.pdf>

2.3. Poslovanje etičkih banaka

Uloga etičke banke je da radi za opće dobro i da osigura pravo na kredit kroz aktivnosti banaka koje se sastoje u prikupljanju sredstava i dodjeljivanja istih u obliku kredita za kulturne, socijalne i ekološke projekte. Područja u koja su etičke banke spremne ulagati su npr. ekološka poljoprivreda, obnovljivi izvori energije, treći sektor (neprofitni sektor), Fair Trade¹⁴. Kroz svoje aktivnosti, etičke banke promiču socijalnu uključenost, održivi razvoj, razvoj socijalne ekonomije i socijalnog poduzetništva. Njihova uloga također se ističe kroz podizanje javne svijesti o ulozi novca i neuspjehu gospodarstva koji se temelji na kratkom roku i usmjerenosti na ostvarenju jednog jedinog cilja, a to je profit.¹⁵

2.3.1. Načela etičkih banaka

Za svaku financijsku instituciju bitno je da odluči kakvu politiku žele provoditi i koja načela je spremna slijediti. Etičke banke same biraju politike i načela koje žele provoditi, a ta načela i politike često su zapisani u strateškim dokumentima koji su dostupni javnosti i njihovih klijenata.¹⁶

Iako je koncept djelovanja etičkih banaka drugačiji od koncepta djelovanja tradicionalnih banaka, one ipak dijele određene karakteristike¹⁷:

- angažman u zajednici- aktivno zanimanje za dobrobit zajednice, kao i poduzimanje korake za unaprjeđenje zajednice,
- održive prakse- primjena ekološki prihvatljivih praksi, kao i podrška klijentima koji prakticiraju takve politika,
- projekcije klijenta- kako bi se izbjegli poslovanje s pojedincima, organizacijama i pravnim osobama s nemoralnim praksama,
- dosljedna unutarnja i vanjska etika- banka prakticira ono što zastupa.

¹⁴ Fair trade je naziv za oblik nadzirane trgovine pri kojoj su cijene za proizvode koje se plaćaju proizvođačima obično više od cijena na svjetskom tržištu. Na taj način se proizvođačima želi omogućiti veći i pouzdaniji prihod u odnosu na konvencionalnu trgovinu. Pokret zagovara plaćanja "fer cijena" za proizvode, kao i poštivanje socijalnih i ekoloških standarda u proizvodnji.

¹⁵ FEBEA (2012.): "What really differentiates ethical banks from modern banks", http://www.febea.org/sites/default/files/definition_ethical_bank-en.pdf

¹⁶ FinancialWeb: "What Is Ethical Banking?", <http://www.finweb.com/banking-credit/what-is-ethical-banking.html#axzz3AkBvAgN9>

¹⁷ FinancialWeb: "What Is Ethical Banking?", <http://www.finweb.com/banking-credit/what-is-ethical-banking.html#axzz3AkBvAgN9>

S druge strane etičke banke se razlikuju od tradicionalnih banaka po tome što su u svom poslovanju iznimno usmjereni na informacijsku transparentnost, aktivno sudjelovanje svih interesnih strana, jamstvo u trenutku dobivanja kredita te kvaliteta kreditne imovine subjekta.¹⁸

U njihovom djelovanju naglasak se stavlja na informacijsku transparentnost koja pruža klijentima, ujedno i vlasnicima/ dioničarima banke, informacije o tom tko i kako upravlja s iznosima koji su oni uložili u banku. Važnost informacijske transparentnosti vidimo u tom što se na takav način stvara prisniji odnos među svim subjektima unutar banke. Porastom međusobnog povjerenja novcem se lakše upravlja čime se omogućava financiranje projekata bez velikih prepreka.

Aktivnim sudjelovanjem svih interesnih strana se nadovezuje na prijašnju karakteristiku na način da svi projekti koji bi bili financirani od strane banke moraju biti odobreni od strane etičke banke. Sami projekti moraju proći proces u kojem se istražuje zadovoljava li on uvjete koji bi mu omogućili pristup sredstvima banke za realizaciju svog poslovnog poduhvata. Samo aktivnim sudjelovanjem svih članova, djelovanje banke se može opisati kao kvalitetno.

Posljednje dvije karakteristike se nadovezuju na odobravanje projekta i dobivanje sredstava od strane banke. Ukoliko se pokaže da projekt zadovoljava sve uvjete i da sredstva može dobiti, također treba istražiti hoće li taj projekt u društvu zaživjeti i hoće li donijeti koristi kako kreatoru projekta, tako i okolini oko njega. Banka ne smije dopustiti da financiranjem različitih, naizgled dobrih projekata, izgubi svoju likvidnost i naruši poslovanje. Važno imati na umu da samo zato što je banka etička, ne znači da ne treba paziti na donju granicu. Za primjer se može uzeti Chicagu ShoreBank¹⁹ koja je pokazala da unatoč dobrim namjerama i humanitarnim naporima, banke ne odolijevaju financijskim slabostima i negativnim gospodarskim kretanjima.²⁰

¹⁸ San-Jose, L., Gutierrez, J., Retolaza, J.L. (2009.): "Ethical banks: an Alternative in the Financial Crisis", discussion paper on 22nd EBEN Annual Conference Athens

¹⁹ ShoreBank bio društveno razvojna banka sa sjedištem u Chicagu. U vrijeme zatvaranja bila je najstarija i najveća takva institucija, koja je u 2008.godini imala 2,6 milijardi \$ u aktivi. Međutim, suočena s značajnim gubitcima u 2009. godini, od svibnja 2010. tražila je 200 milijuna \$ u dopunski kapital od većih investitora i američke vlade. Gubici banke odnosile su se na recesiju, iako to nije bila angažirana u poslovanje drugorazrednih kredita

²⁰ FinancialWeb: "What Is Ethical Banking?", <http://www.finweb.com/banking-credit/what-is-ethical-banking.html#axzz3AkBvAgN9>

2.3.2. Karakteristike etičke banke

Bitno je naglasiti temeljne karakteristike etičnih banaka, a one su:²¹

- promocija socijalne inkluzivnosti, održivog regionalnog razvoja, socijalne ekonomije, socijalnih inovacija i poduzetništva,
- podižu svijest o ulozi novca i nužnosti dugoročnog planiranja,
- potpuna transparentnost poslovanja,
- nizak rizik ulaganja i poslovanja,
- niski troškovi poslovanja,
- niske kamate,
- zabrana špekulacija,
- nizak rizik.

Kako je već rečeno poslovanje etičkih banka je specifično. Njihovi klijenti su ujedno i vlasnici/dioničari banke pa možemo zaključiti da takvo poslovanje određena vrsta partnerstva.

Novac na kojem etički banka temelji svoja sredstva i kapital dolazi od štednji klijenata, koji su taj isti novac stvorili kroz stvarne ekonomske aktivnosti, kroz određeni vremenski period. Etička banka kao depozite nikako neće prihvatiti "prljavi" novac, odnosno novac koji je proizašao iz ilegalnih aktivnosti od strane različitih kriminalnih grupa ili mafije. Također neće prihvatiti novac nastao kroz djelovanje industrije oružja, ekološki neprijateljskih industrija, a ponajviše neobjavljeni novac (novac ne povezan s ni jednom aktivnošću).²²

Siva ekonomija i ilegalne radnje donose korist samo onima koji iz tih takvih djelovanja imaju osobnu korist, stoga je i realno da ovakav tip banaka izbjegava djelovanje u takvom području jer bi se tim udaljila od svoje temeljne svrhe djelovanja, a to je banka koja ima etička usmjerenja.

²¹ Jeras, G., Jurković, D., Miličić, S. (2014.): „Osnivanje etične banke u Hrvatskoj“, <http://www.slideshare.net/ivankraljevic/20140602-e-bankaprezentacijazelenaknjiznica>

²² FEBEA (2012.): “What really differentiates ethical banks from modern banks”, http://www.febea.org/sites/default/files/definition_ethical_bank-en.pdf

Svrha kreditne aktivnosti etičke banke je da u isto vrijeme ostvaruje pozitivan utjecaj na društvo, okoliš i ekonomiju zajednice. Često su uz djelovanje banke vezane zablude poput one da banka ne ostvaruje dobit. Banka ostvaruje dobit, no razlika je u raspodijeli te dobiti.²³

Dok tradicionalne banke svoju dobit ostavljaju unutar banke, etičke banke svoju dobit raspodjeljuju na način da ne isplaćuje u potpunosti svojim vlasnicima, već reinvestira u dobrobit društvene zajednice, razvoj poduzeća te gospodarstva i poljoprivrede i drugih segmenata koji su zanemareni u lokalnim zajednicama. Ukoliko se vlasnici dogovore, samo jedan, mali dio se njima isplaćuje.²⁴

Upravo iz ovih razloga često se uz etičke banke vezuje pojam socijalni profit. On se kao takav ostvaruje kroz djelovanje neprofitnih organizacija kojima je cilj društvena, ekonomska i ekološka promocija i unaprjeđenje. Naglasak je pritom na one društvene skupine koje su lošijeg imovinskog stanja, kao i na geografski manje razvijena regionalna područja. Cilj svega toga je potaknuti razvoj na svim razinama, povećati zaposlenost te društvenu osviještenost i uključenost.²⁵

Brojne ekonomske nedaće koje su se dogodile tokom povijesti, pokazali su da su društvo i ekonomija itekako ovisne o malom čovjeku. On je kotač koji pokreće razvoj na svim razinama. Uništavanjem pojedinca uništava se brojne komponente poput osobne potrošnje, investicija, gospodarski rast, ali i sam duh razvoja inovacija koje dovode do razvoja gospodarstva.

Etička banka stavlja kredit u službu naroda i teži tome da stvaranje profita nikad ne bude njezin primarni cilj. Poštena (eng. fair) dobit je ona vrsta dobiti koja je potrebna kako bi se osigurala ekonomska održivost i održivost banke. Dobit koju ostvaruju etičke banke se uglavnom ulaže u ostvarenje društvenih ciljeva, bolje rečeno reinvestira se društvo. Ipak ključno je naglasiti da banka može postaviti ograničenje na naknadu za svoj kapital.²⁶

²³ FEBEA (2012.): "What really differentiates ethical banks from modern banks", http://www.febea.org/sites/default/files/definition_ethical_bank-en.pdf

²⁴ Plenar, T. (2014.): "Slobodan ulaz na predstavljanje prve domaće etične banke u Čakovcu", <http://www.pomakonline.com/content/view/1228/1/>

²⁵ FEBEA (2012.): "What really differentiates ethical banks from modern banks", http://www.febea.org/sites/default/files/definition_ethical_bank-en.pdf

²⁶ FEBEA (2012.): "What really differentiates ethical banks from modern banks", http://www.febea.org/sites/default/files/definition_ethical_bank-en.pdf

Za etičke banke vrijednosti socijalnog i ekološkog učinka nisu ništa manje bitne nego gospodarski učinci. Sukladno tim ekonomski procjena projekata uvelike ovisi o društvenoj i ekološkoj procjeni istog projekta. Ta procjena obuhvaća detaljne kriterije koji vrednuju utjecaj projekta na zajednicu na razini društva, ekonomije i ekologije. Takva temeljita procjena omogućuje etičkim bankama vrlo nisku razinu rizika unutar poslovanja. Na području financiranja projekata posebna pozornost posvećuje se potpori i inicijativi za samozapošljavanje, poduzetništvu žena i mladih, a to se najčešće provodi kroz procese mikro financiranja²⁷ i mikro kreditiranja^{28, 29}.

Njeno poslovanje nije usmjereno na postavljanje podružnica s određenim financijskim ili fiskalnim ciljevima u zemljama s visokom razinom financijske diskrecije. Naprotiv u takvim slučajevima prisutnost etičke banke je od temeljne važnosti za širenje i podršku transparentnih financijskih postupaka i procesa. Etička banka ne prihvaća neprijavljen novac i ne pomaže klijentima smanjiti poreze kroz iskorištavanje poreznih utočišta. Sukladno tome etičke banke su duboko ukorijenjene u onim područjima u kojima djeluju, gradeći društveno-ekonomske mreže. Takvim djelovanjem omogućava sebi potpuno znanje, tj. informiranost o svojim klijentima i njihovim financiranjima projekata.³⁰

Etička banka uvijek je osnovana u onom obliku koji omogućuje širok spektar sudjelovanja od strane svojih zaposlenika, dioničara ili članova. Ovu osnovnu vrijednost osigurava kroz dobro kodificirane postupke i zakonske instrumente koji omogućuju članovima i zaposlenicima izravni utjecaj na strategije upravljanja u banci.³¹

²⁷ Mikro financiranje je kreditiranje siromašnih osoba kojima je umanjena mogućnost pristupa tradicionalnim financijskim institucijama, sa ciljem financiranja poslovnih aktivnosti koji rezultiraju poboljšanjem njihovih uvjeta življenja.

²⁸ Povoljni krediti za mikro gospodarske subjekte sukladno zakonskoj definiciji sa sjedištem na području Republike Hrvatske. Krediti su namijenjeni za ulaganja u osnovna sredstva (oprema, uređaji, osnovno stado/jato, povrćarstvo, cvjećarstvo, ratarstvo, kupnja/adaptacija zemljišta i poslovnih objekata, razvoj softverskih i IT rješenja) te obrtna sredstva.

²⁹ FEBEA (2012.): "What really differentiates ethical banks from modern banks", http://www.febea.org/sites/default/files/definition_ethical_bank-en.pdf

³⁰ FEBEA (2012.): "What really differentiates ethical banks from modern banks", http://www.febea.org/sites/default/files/definition_ethical_bank-en.pdf

³¹ FEBEA (2012.): "What really differentiates ethical banks from modern banks", http://www.febea.org/sites/default/files/definition_ethical_bank-en.pdf

3. ZNAČAJ ETIČKIH BANAKA U BANKARSKOM SUSTAVU

I KOMPARATIVNA EMPIRIJSKA ANALIZA NA RAZINI UKUPNOG BANKARSKOG SEKTORA

3.1. Značaj etičkih banaka u bankarskom sustavu

Neprekidna potraga za poboljšanjem životnih standarda, na europskoj razini, iskazala je problem tradicionalnih bankarskih sustava s područja financiranja onog segmenta gospodarstva koji ima socijalne i solidarne temelje. Dolaskom etičkih banaka na područje Europe dolazi do manjih promjena na području bankarskog sustava te se nameću novi principi djelovanja i poslovanja.³²

Važnost ovog dijela bankarskog sektora vidimo kroz činjenicu da u uvjetima gospodarske krize etičke banke konstantno bilježe rast i to sa stopama rasta iznad 10 posto na godišnjoj razini te tako predstavljaju najstabilniji dio bankarskog sustava. Naspram njima većina komercijalnih banaka bilježi lošije poslovne rezultate, upada u financijske probleme ili čak traži pomoć od strane države, a sve u svrhu održavanja svojega poslovanja. Kontinuiranim ulaganjima u realno gospodarstvo i omogućavajući pritom otvaranje novih radnih mjesta iznimno pridonosi stabilizaciji lokalne ekonomije u zemljama u kojima posluju te tako stječu sve veću popularnost. Na takav način daju podršku ekonomskom i socijalnom razvoju lokalnih zajednica.³³

Etičko bankarstvo uživa sve veću popularnost pogotovo od 1990-ih, a kao jedan od konkretnih primjera kojima se može izraziti značaj ovog dijela sektora je primjer Španjolske. Koliku stabilnost i snagu su ovakve banke dobile na europskom tržištu govori nam i tzv. španjolski fenomen. Naime, u vrijeme krize dok su se komercijalne banke borile s likvidnošću, etičke banke su imale i višak likvidnosti. Pošto taj novac nisu imali kamo uložiti odlučili su ukinuti kamate na depozite, ali to je izazvalo kontraefekt-priljev depozita u banku je rastao jer se banka smatrala toliko stabilnom da je u mogućnosti takvo nešto uraditi.³⁴

³² Barbu, T., & Boitan, I. A. (2009): "The financial crisis' impact on ethical financial institutions", Annals of Faculty of Economics

³³ Plenar, T. (2014.): "Slobodan ulaz na predstavljanje prve domaće etične banke u Čakovcu", <http://www.pomakonline.com/content/view/1228/1/>

³⁴ Benačić, A. (2014.): "ZVUČI KAO UTOPIJA, A NIJE: U Hrvatskoj se osniva banka koja - ne "pljačka", <http://lupiga.com/vijesti/zvuci-kao-utopija-a-nije-u-hrvatskoj-se-osniva-banka-koja-ne-pljacka>

Drugi takav primjer na području Španjolske je korporacija Mondragon. Misija ove španjolske korporacije je da se natječe na međunarodnom tržištu kombinirajući temeljne ciljeve poslovne organizacije, a da pritom koristi demokratske metode. Takvim pristupom omogućuje razvoj organizacije, stvaranje radnih mjesta, ljudski i profesionalni razvoj svojih djelatnika i razvoj društvene okoline.³⁵

Korporacija je sastavljena od radničkih kooperativa i utemeljena je u istoimenom baskijskom gradu 1956. godine. Tu se radi se o najsnažnijem skupu poduzeća u toj regiji, a etična banka bila je peto osnovano poduzeće od današnjih 289 koji su zasnovani na zadružnim načelima. Zbog takvih zadružnih načela omogućila je ovoj regiji da u razdoblju krize ima upola manje nezaposlenih od ostatka Španjolske jer su se više usmjeravale na financiranje društveno bitnih projekata.³⁶

Međutim, sredstva koja etičke banke imaju još uvijek nisu dovoljna da utječu na ukupno financijsko tržište i ponašanje ulagača. Kritična masa još nije postignuta, a udio kapitala plasiran u društveno odgovorne investicije na razini Europe iznosi 0.43%. Od iznimnog značaja bi bilo da neke zemlje iskoriste svoje netaknute potencijale u stvaranju dodatne društvene vrijednosti. Dok se pojedini klijenti, s financijske točke gledišta, okreću ovakvim bankama zbog nepovjerenja i nesigurnosti u univerzalne banke, drugima ovakav tip banke je odbojan zbog nižih prinosa.³⁷

Bankovni sustavi u srednjoj i istočnoj Europi još uvijek se vezuju najčešće uz tradicionalne bankarske aktivnosti, ali polako dolaze do izražaja skromne inicijative u kojima se promoviraju etički financijski proizvodi.³⁸

³⁵ Mondragon, <http://www.mondragon-corporation.com/eng/about-us/>

³⁶ Benačić, A. (2014.): "ZVUČI KAO UTOPIJA, A NIJE: U Hrvatskoj se osniva banka koja - ne "pljačka", <http://lupiga.com/vijesti/zvuci-kao-utopija-a-nije-u-hrvatskoj-se-osniva-banka-koja-ne-pljacka>

³⁷ Barbu, T., & Boitan, I. A. (2009): "The financial crisis' impact on ethical financial institutions", Annals of Faculty of Economics

³⁸ Barbu T., Dumitrescu B. (2007): „The effect of banking consolidation through mergers and acquisitions in Central and South-Eastern Europe”, The First Russian-Romanian Scientific Conference „Russia and Romania: economics and Education”, Sankt Petersburg

3.2. Komparativna empirijska analiza na razini ukupnog bankarskog sektora

Za provedbu komparativne empirijske analize, u procesu prikupljanja podataka, korištena je metoda kabinetskog istraživanja. Pomoću te metode će se prikupiti podatci trendova u bankarskom sektoru na području Europske unije. Same podatke omogućila je Europska bankarska federacija (eng. European Banking Federation), kao i GABV (Global Alliance for Banking on Values). Podatke koje smo prikupili od obje strane ćemo metodom komparacije usporediti, a potom metodom analize objasniti.

3.2.1. Klasični bankarski sektor

Sva gospodarstva svijeta su, zbog utjecaja svjetske ekonomske krize, osjetila značajne posljedice. Europska unija, kao zajednica zemalja, morala se suočiti s brojnim problemima koje je kriza donijela sa sobom. Odras krize je bio svestran te nije zaobišao niti bankarski sektor. Rezultat propadanja brojnih poslovanja i neplaćanja obveza iz poslovanja je narušavanje stabilnosti poslovanja banaka koja su im ta sredstva i omogućila. U dolje navedenim pokazateljima objasniti će se stanje klasičnog bankarskog sektora.

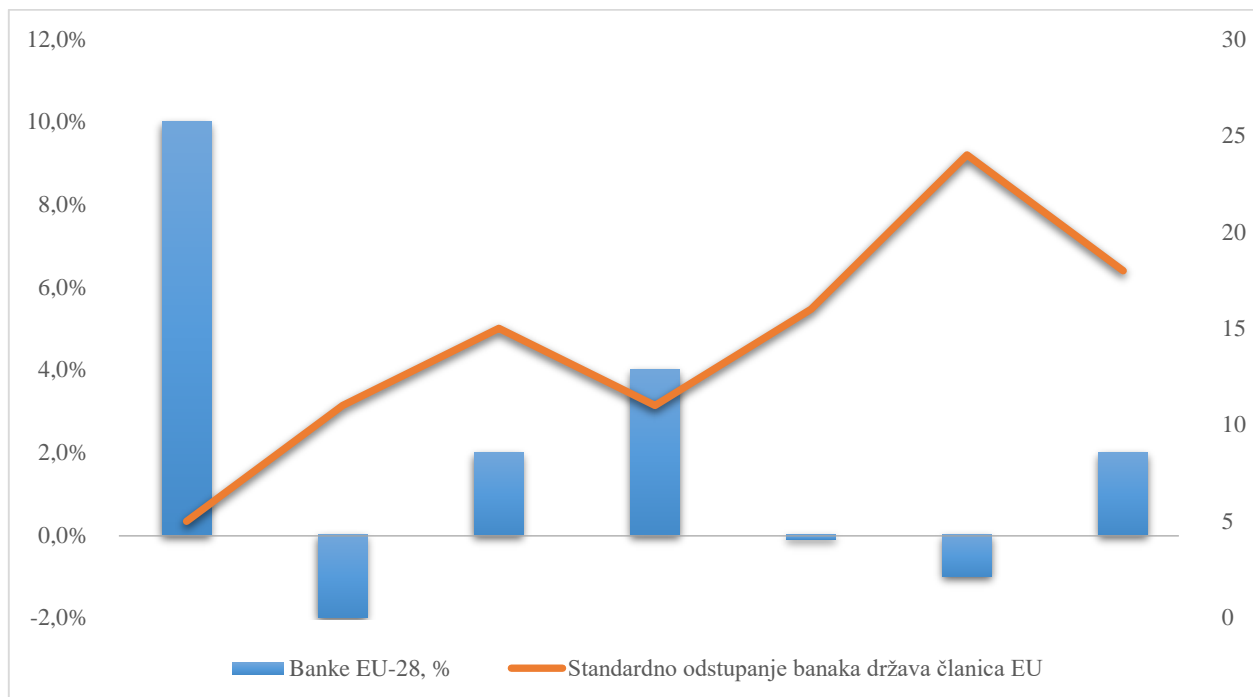
1) Pokazatelj profitabilnosti

Ključni pokazatelj za procjenu atraktivnosti bankarskog sektora investitorima je povrat na kapital (ROE). Nažalost ovaj je pokazatelj još od 2008. godine, zbog utjecaja gospodarske krize, ostao prigušen. Ovaj indikator je svoj pad bilježio u 2008., 2011. i 2012. godini, a u 2013. godini počinje bilježiti lagani porast. Blagi porast koji se događao, bio u prosjeku 2,2% te značajno ispod razine iz 2007. godine (10.6%).³⁹

Kako sve zemlje nisu na jednakom stupnju razvijenosti, pokazatelj povrata na uloženi vlastiti kapital je u zemljama Europske unije, od 2008. godine, krenuo u različitim smjerovima. Kao znak rastuće fragmentacije, pogotovo na području Eurozone, disperzija ovog pokazatelja je u 2013. godini bila više nego dvostruka od razine prije početka krize.⁴⁰

³⁹ European Banking Federation aisbl (2014.): "European banking sector: facts & Figures"

⁴⁰ European Banking Federation aisbl (2014.): "European banking sector: facts & Figures"

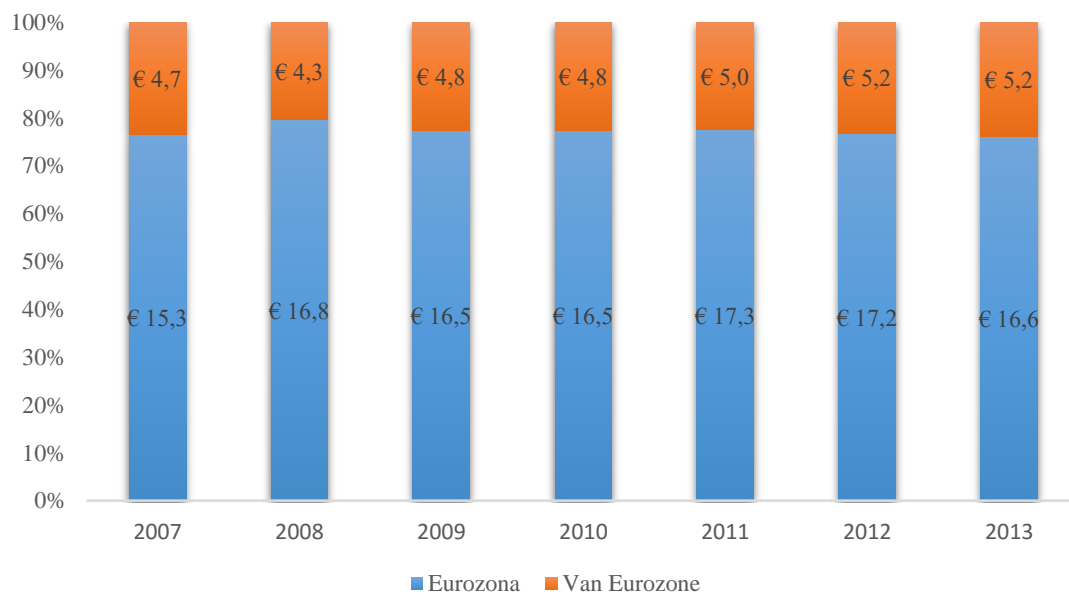
Slika 2. Pokazatelj povrata na uloženi vlastiti kapital (ROE)

Izvor: European Banking Federation aisbl (2014.): “European banking sector: facts & Figures”

2) Depoziti

Depoziti banak Europske unije su, nakon 6 godina rasta, počeli polako opadati u 2013. godini i to za 2,5%. Ukupno 76,2% svih depozita EU se nalaze u banaka sa sjedištem u Eurozoni. Ovaj udio je promijenjen vrlo marginalno u posljednjih nekoliko godina. Između 2012. i 2013. godine, značajan odljev depozita se dogodio na Cipru (-28,5%), Irskoj (-17,1%) i Grčkoj (-15,9%). Istovremeno, snažan rast depozita zabilježen je u Latviji (44,5%), Bugarska (8,5%) i Mađarska (4,8%).⁴¹

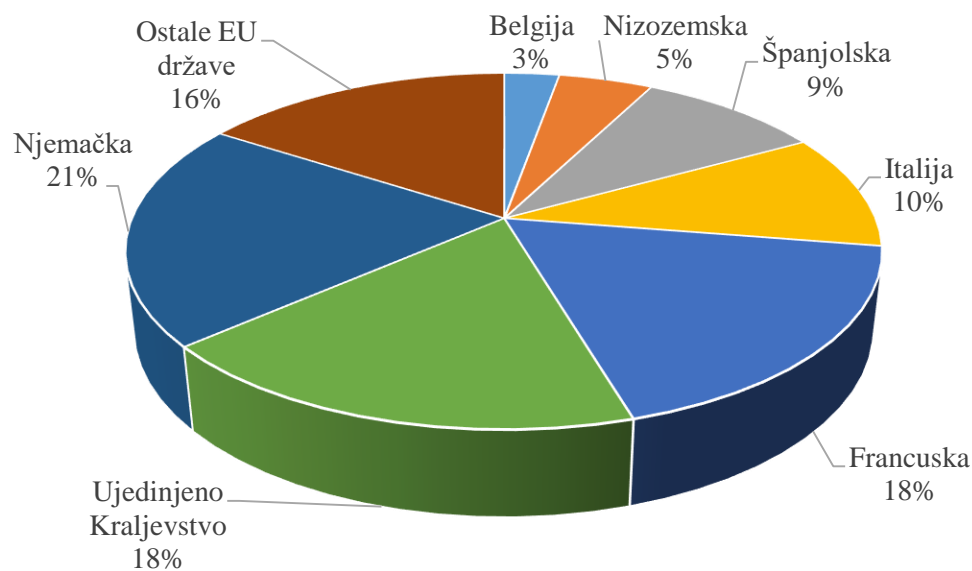
⁴¹ European Banking Federation aisbl (2014.): “European banking sector: facts & Figures”

Slika 3. Ukupni depoziti banaka Europske unije, izraženi u bilijunima eura.

Izvor: European Banking Federation aisbl (2014.): “European banking sector: facts & Figures”

U pogledu zemljopisne udjela, Njemačka sama drži 20,5% od ukupnog broja depozita, nakon čega je slijede Velika Britanija, Francuska, Italija i Španjolska.⁴²

Slika 4. Bankovni depoziti prema državama

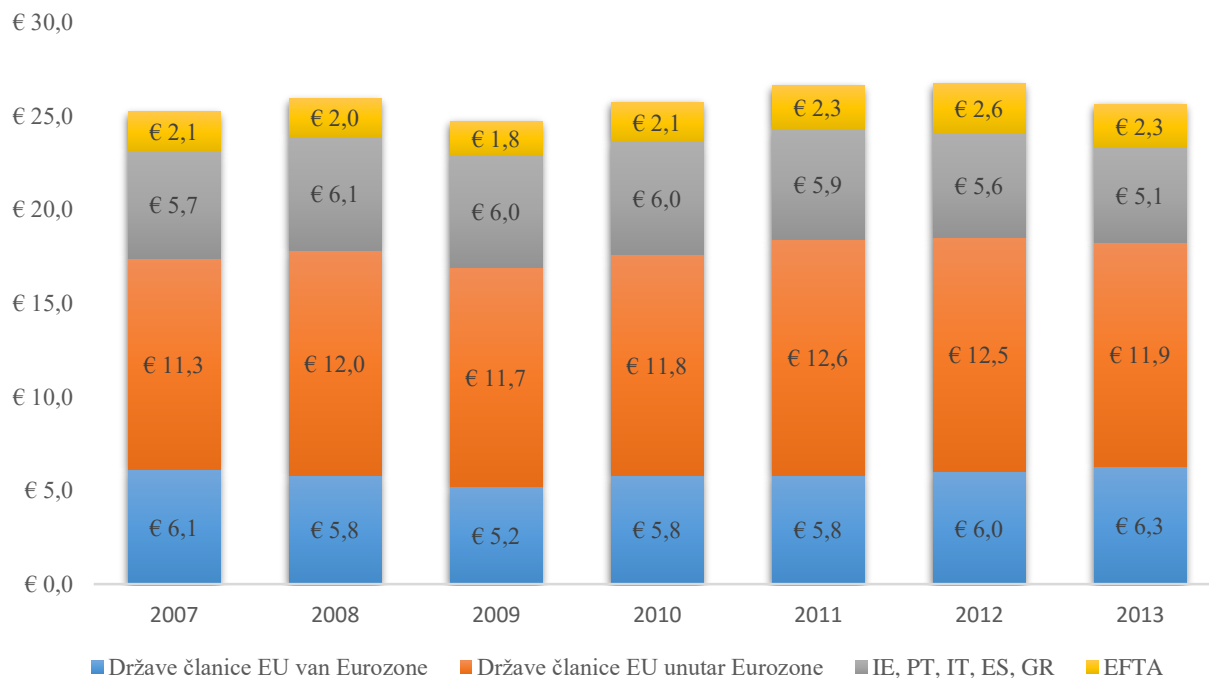
Izvor: European Banking Federation aisbl (2014.): “European banking sector: facts & Figures”

⁴² European Banking Federation aisbl (2014.): “European banking sector: facts & Figures”

3) Krediti

Prije krize udio kredita koji dolaze iz Eurozone bio je iznad 77,8%, a nakon krize 73,3%.

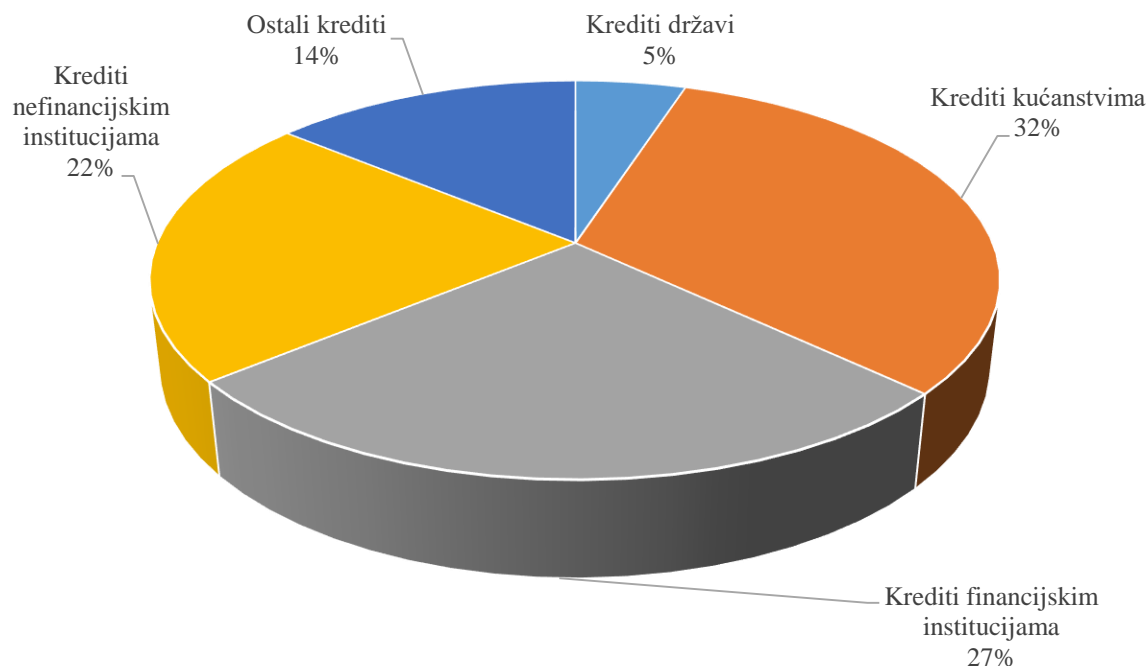
Smanjenje kreditnih aktivnosti ističe se najviše u zemljama koje su najviše bile pogođene krizom. Za primjer možemo uzeti Grčku, Irsku, Italiju, Portugal i Španjolsku u kojima je slaba potražnja vodila značajnom padu kredita.⁴³

Slika 5. Ukupni krediti u Europi po geografskom području, izraženi u bilijunima eura

Izvor: European Banking Federation aisbl (2014.): “European banking sector: facts & Figures”

⁴³ European Banking Federation aisbl (2014.): “European banking sector: facts & Figures”

Slika 6. Krediti EU po sektorima, 2013.

Izvor: European Banking Federation aisbl (2014.): “European banking sector: facts & Figures”

3.2.2. Sektor etičkih banaka

Već davno se uvidjela potreba za promjenama unutar bankarskog sektora. Tu promjenu donijele su polako etičke banke sa svojim principima poslovanja i djelovanja. Dok su univerzalne banke u gospodarskoj krizi bilježile iznimno negativne rezultate, etičke banke su se pokazale kao banke kojima se pojedinci okreću u lošim vremenima. Ipak i njihovo poslovanje je ograničeno na određene zemlje i pojedince, pa je upitno zapravo koliko se takva dva koncepta uopće mogu i usporediti. Da bi se prikazalo poslovanje etičkih banaka, prikazat će se isti pokazatelji kao i kod univerzalnih banaka.

1) Pokazatelj profitabilnosti

Etičke banke pokazuju znatno bolje rezultate povrata na uložena sredstva. Kako sam pokazatelj povrata na uloženi kapital stavlja u omjer veličina koje odražavaju povrat i uloženu imovinu, za očekivati je da će ovakva vrsta banaka imati puno veći povrat na uloženo jer zapravo više i ulaže.⁴⁴

⁴⁴ Global Alliance for Banking on Values (2012.): “Strong, Straightforward and Sustainable Banking”

Tablica 2: Pokazatelj povrata na uloženi vlastiti kapital (ROE)

Pokazatelj povrata na uloženi vlastiti kapital (ROE)					
	2010	2009	2008	2007	Prosjek
Prosjek za etičke banke	7.75%	5.31%	8.71%	n/a	7.26%
Ponderirani prosjek za etičke banke	8.20%	5.86%	7.18%	n/a	7.07%
Prosjek univerzalnih banaka	9.68%	2.17%	-1.53%	13.91%	6.06%

Izvor: Global Alliance for Banking on Values (2012.): “Strong, Straightforward and Sustainable Banking”

2) Depoziti

Etičke banke oslanjaju se na svoje klijente u procesu prikupljanja depozita kojima će potom oni financirati različite projekte. Mnoge etičke banke u Europi kontinuirano osjećaju porast depozita od strane svojih klijenata što je rezultat porasta povjerenja u takvu vrstu banaka. Ljudi su shvatili svrhu postojanja i djelovanja ovakvih banaka, ali i koristi koje one pružaju kako svojim klijentima tako i zajednici oko sebe.⁴⁵

Tablica 3: Ukupni depoziti

Ukupni depoziti					
	2010	2009	2008	2007	Prosjek
Prosjek za etičke banke	70.66%	69.83%	67.36%	67.80%	68.91%
Ponderirani prosjek za etičke banke	72.53%	70.12%	65.76%	65.96%	68.59%
Prosjek univerzalnih banaka	40.73%	40.35%	38.15%	41.24%	40.43%

Izvor: Global Alliance for Banking on Values (2012.): “Strong, Straightforward and Sustainable Banking”

⁴⁵ Global Alliance for Banking on Values (2012.): “Strong, Straightforward and Sustainable Banking”

3) Krediti

Etička banka više od 70% svoje bilance ulaže u kreditiranje svojih klijenata čime se iskazuje da su one mnogo aktivnije u podupiranju realne ekonomije. Pritom jednako kao univerzalne banke provode cjelokupni proces vrednovanja svakog projekta. Time smanjuju rizik svoga poslovanja, a uz to financiranjem različitih projekata koji su od društvene i ekonomske koristi pomažu napretku gospodarstva.⁴⁶

Tablica 4: Ukupni krediti

Ukupni krediti					
	2010	2009	2008	2007	Prosjek
Prosjek za etičke banke	69.61%	67.58%	71.00%	69.79%	69.50%
Ponderirani prosjek za etičke banke	72.71%	71.46%	69.50%	70.42%	71.02%
Prosjek univerzalnih banaka	37.25%	37.59%	36.45%	36.61%	37.80%

Izvor: Global Alliance for Banking on Values (2012.): “Strong, Straightforward and Sustainable Banking”

3.3.Usporedba dvaju sektora

Dok se klasični bankarski sektor nosi s posljedicama krize, etičke banke doživljavaju svoj procvat. Ipak trebalo bi oba sektora staviti u kontekst. Naime, djelovanje klasičnog bankarskog sektora obuhvaća, geografski i poslovno, puno šire područje za razliku od etičkih banaka. Kako je već bilo rečeno, udio kapitala plasiran u društveno odgovorne investicije na razini Europe od strane etičkih banaka iznosi 0.43%. Poslovanje etičkih banaka na temelju prikupljenih informacija pokazuje kako je ono dosta stabilnije, pogotovo u razdobljima krize, ali se ne smije pritom zanemariti još uvijek mali utjecaj ovog sektora na ukupno financijsko tržište. Etičke banke se na temelju gore navedenih činjenica mogu definirati kao određena vrsta reakcije na ponašanje klasičnog bankarskog sektora, no dok se u obuhvatu poslovanja ne izjednače s univerzalnim bankama, ne može ih se smatrati kao spasom za ukupni bankarski sektor.

⁴⁶ Global Alliance for Banking on Values (2012.): “Strong, Straightforward and Sustainable Banking”

4. RIZICI POSLOVANJA ETIČKIH BANAKA I NOSIOCI TROŠKA NEGATIVNE SELEKCIJE

4.1. Rizici etičkih banaka

Rizik se u literaturi definira na različite načine, a najčešće se polazi od definicije rizika u užem i u širem smislu. Rizik u užem smislu je opasnost gubitka ili štete koji može biti materijalni ili nematerijalni, dok u širem smislu označava mogućnost drukčijeg ishoda od onog koji se očekivao.⁴⁷

Iako etičke banke postaju sve popularniji oblik unutar bankarskog sektora, javnost još uvijek nije dovoljno upoznata s takvim oblikom poslovanja. To može biti rezultat pritisaka jačih snaga na tržištu, odnosno već postojećih univerzalnih banaka ili pak još uvijek mala razina tržišta na koja su se etablirali. Neovisno o razlogu, to može poprilično utjecati na njihovu mogućnost osvajanja tržišta, kao i promjenu načina djelovanja cjelokupnog sektora.

Teorijski gledano one mogu biti više ili manje rizične od univerzalnih banaka. Takva razgraničenja o riziku povezana su s pogledom na poslovanje etičkih banaka. Ono što ih definira kao manje rizične banke je to što one imaju averziju prema riziku i fokusirane su na financiranje realnog gospodarstva te njihovom poslovanju nema mjesta špekulativnim aktivnostima, kao ni aktivnostima povezanim s pranjem novca. S druge strane, one mogu biti i više rizične. Kao primjer toga možemo uzeti rizik da iz poslovnih pothvata neće skupiti dovoljno profita kojim bi gradili kapitalne rezerve potrebne u slučaju kriznih razdoblja. Drugi primjer povezan s većim rizikom etičkih banaka je kreditni rizik, odnosno da korisnici njihovih sredstava, ta sredstva ne vrate.⁴⁸

Kao i svako drugo poslovanje, poslovanje etičkih banaka je isto tako pod utjecajem gospodarskih kretanja. Kroz rad je već spominjano kako su etičke banke u razdobljima gospodarske krize bile poprilično, čak iznadprosječno, dobro poslovale. Ipak valja naglasiti problem koji se može pritom dogoditi. Naime u vrijeme gospodarskih kontrakcija, klijenti se mogu sve više oslanjati na etičke banke i svoje depozite prebacivati kod njih. Rizik takvog djelovanja je u tome što bi takav

⁴⁷ Drljača, M., Bešker, M. (2010.): "Održivi uspjeh i upravljanje rizicima poslovanja", str. 33-39 i 110

⁴⁸ Remer, S. (2011): "Social banking at the crossroads," in Social banks and the future of sustainable finance, ed. by S. Remer and O. Weber, Taylor & Francis

eksplozivni rast mogao dovesti u nesrazmjer količine depozita i klijenata, što bi moglo ugroziti identitet i temelje poslovanja etičkih banaka.⁴⁹

Drugi aspekt rizika etičkih banaka vezan je uz odnos s klijentima. Iznimno je bitno izgraditi dobar odnos s klijentima jer ipak oni etičke banke biraju s točno određenim razlogom. Da bi se izgradilo povjerenje između banke i klijenata, bitno je da se prilikom izdavanja kredita i općenito poslovanja smanji informacijska asimetrija⁵⁰. Ukoliko se ne pridoda veća pažnja takvim aspektima može doći do narušavanja ugleda banaka te visokih troškova sanacije šteta prouzrokovane takvim djelovanjem.⁵¹

Konačno najveća razina rizika povezana je uz pronalazak kvalificirane radne snage. S obzirom da etičke banke djeluju na način da financiraju različite projekte koje su tokom svojim procjena odobrili, loš radnik bi mogao itekako narušiti financijsku stabilnost banke. Iz toga se može vidjeti ovisnost o visokostručnim ljudima što navodi na to da se djelatnicima s malo iskustva u financijskom poslovanju i upravljanju rizicima ne može prepustiti samostalno djelovanje. S aspekta plaćanja, zaposlenici i uprava društvenih banaka obično prihvaćaju plaće koje su ispod prosjeka za taj sektor, a bonusi su mali ili nepostojeći. Unatoč tome što se na taj način eliminira moralni hazard⁵² i povećava averzija prema riziku, pitanje je koliko je pojedinaca spremno odreći se takvih privilegija.⁵³

Na stabilnost banke također će utjecati njena sposobnost generiranja profita. Kod njih nije prvenstveni cilj ostvarenje klasične dobiti već socijalnog profita koji se odnosi na poboljšanja naročito iz ekološko-socijalnog područja.⁵⁴

⁴⁹ Remer, S. (2011): "Social banking at the crossroads," in Social banks and the future of sustainable finance, ed. by S. Remer and O. Weber, Taylor & Francis

⁵⁰ Informacijska asimetrija podrazumijeva dakle situaciju u kojoj menadžeri kao interni korisnici informacija raspolazu s više informacija o poslovanju korporacije nego eksterni korisnici informacija.

⁵¹ Weber O., Remer S (2011.): "Social Banks and the Future of Sustainable Finance", Routledge

⁵² Moralni hazard odnosi se na situaciju u kojoj se osigurani pojedinci nedovoljno čuvaju rizika, kao što bi to morali kada ne bi bili osigurani. Na ovaj način, osigurani pojedinci mogu utjecati na rast troškova osiguravajućih društava.

⁵³ von Passavant, C. (2011.): "Inside social banks," in Social banks and the future of sustainable finance, ed. by S. Remer and O. Weber, Taylor & Francis

⁵⁴ Weber, O., Remer S. (2011.): "Social Banks and the Future of Sustainable Finance", Routledge

Tko garantira da će etičke banke biti uvijek usmjerene na ostvarenje socijalnog profita? Samo jedan krivi korak i mogu se narušiti sva temelja po kojima se ove banke razlikuju od ostalih. U takvim slučajevima banka bi riskirala svoju vjerodostojnost, ali i mogućnost razvoja daljnjeg poslovanja i pridobivanja klijenata.

4.2. Nosioci troška negativne selekcije

Negativna selekcija je problem vezan s asimetričnim informacijama koji se pojavljuje prije nastanka transakcije. Potencijalno vrlo rizični tražioci kredita najaktivnije traže kredit. Kako negativna selekcija povećava šansu davanja zajma s velikim kreditnim rizikom, kreditori mogu odlučiti da ne daju kredit nikome, unatoč tom što na tržištu ima nerizičnih tražioaca kredita.⁵⁵

Iz navedene definicije vidimo da ni etičke banke ne mogu u potpunosti izbjeći negativnu selekciju. Održivost njihova poslovanja temelji se na ulaganu u realno gospodarstvo i to za projekte koji će biti od značaja za društvo, ekonomiju i okoliš. Ključnu ulogu u smanjenju negativne selekcije i troškova koje ona nosi, ima analiza projekta kao i samog poduzetnika koji taj projekt želi provesti. Ako dođe do situacije u kojoj je banka svoja sredstva uzalud uložila, može se razviti ozračje nepovjerenja. U takvom ozračju procjenitelji projekata mogu postati suviše sumnjičavi prema ostalim tražiocima sredstava i onemogućiti im financiranje. Banka kao takva ne može sebi priuštiti da u velikoj razini odbija tražioce sredstava jer je sama po sebi koncept koji je još u razvoju i koji se tek mora probiti na veće tržište.

Financiranje start-up poduzeća i poduzetnika početnika nosi sa sobom brojne rizike kao što su rizik neuspjeha pothvata i rizik ne vraćanja kredita. Ovakve banke, bez obzira na to koliko sredstava imaju, ovise o uspješnosti projekata u koja ulažu. Uspješnost projekta važna im je, ne samo radi utjecaja na zajednicu oko njih, već i zbog klijenata koje ima. Ukoliko se pokaže da banka ne zna raspolagati na pravi način svojim sredstvima, može izgubiti svoje klijente. U takvom scenariju banka gubi i sredstva kojima bi financirala projekte te iz tog gubi mogućnost općenitog poslovanja.

⁵⁵ Pojam negativna selekcija, <http://studenti.rs/skripte/ekonomija/asimetricne-informacije/>

5. ETIČKE BANKE U HRVATSKOJ - DETALJNA ANALIZA MOGUĆNOSTI I REZULTATA POSLOVANJA

5.1. Bankarski sektor Republike Hrvatske

Hrvatski bankarski sektor nosio se s turbulentnom prošalošću koja je izrazito vezana uz proces privatizacije banaka, ali isto tako i kroz slabljenja uzrokovano nedavno aktualnom krizom, čije se posljedice još uvijek osjete.

5.1.1. Privatizacija banaka u Republici Hrvatskoj

Kada je Hrvatska proglašena neovisnom državom, ušla je u proces tranzicije. Za razliku od zemlja Europe, Hrvatska je u proces tranzicije ušla znatno kasnije, ali i cjelokupni proces je lošije proveden. Privatizacija u Hrvatskoj odvijala se u četiri faze, a proces privatizacije banaka počinje u trećoj fazi privatizacije, točnije od 1998. do 2000. Banke su se pokazale kao ključna snaga za podizanje hrvatskog gospodarstva, stoga proces privatizacije banaka ističe ključnu problematiku samog procesa.⁵⁶

Krajem 1998. godine samo 6,7 posto hrvatskih banaka je bilo u stranom vlasništvu. Točnije od ukupno 60 banaka koje su tada poslovale na području Hrvatske njih čak 50 bilo je u hrvatskom vlasništvu. Stranci su držali minoran iznos od samo deset manjih banaka čija je ukupna aktiva bila manja od 7 posto. Kroz 1999. godinu strancima je prodano 33 posto hrvatskih banaka, koje su prethodno bile restrukturirane novcem od strane hrvatskih poreznih obveznika. Taj se proces nastavio 2000. godine kada je za godinu dana strancima prodano 44,2 posto, a do kraja 2003. godine 90,4 posto. Do danas taj broj se popeo do oko 94 posto.⁵⁷

Stanje bankarstva u Hrvatskoj ovako je opisao stručnjak zagrebačkog Ekonomskog fakulteta Slavko Kulić: „Privatizirane hrvatske banke u rukama su stranih državnih banki, a financijski sektor razdvojen je od proizvodnog. Banke zato nemaju nikakvu obavezu financirati naše gospodarstvo i naše zapošljavanje, pa to ni ne čine nego omogućavaju neprestanu potrošnju. Kuna zato nije valuta, nego samo sredstvo konverzije.“⁵⁸

⁵⁶ Gregurek, M. (2001.): “Stupanj i učinci privatizacije u Hrvatskoj”, 155-188 str.

⁵⁷ Radojčić, J. (2013.): ”Hrvatska u stranom vlasništvu”, <http://www.aurora.hr/2186/hrvatska-u-stranom-vlasnistvu/>

⁵⁸ Bošnjak, M. (2010.):” Hrvati su roblje stranih banaka”, <http://www.hkv.hr/izdvojeno/vai-prilozi/a-b/bonjak-marjan/7113-roblje-stranih-banaka.html>

5.1.2. Posljedice gospodarske krize na hrvatski bankarski sektor

Financijska kriza u Republici Hrvatskoj vrsta je domino efekta nastalog uslijed loše financijske slike zemalja u okruženju. Hrvatska uvelike ovisi o uvozu pa ne čudi podatak da 60% naše robne razmjene je s članicama Europske unije. Opće poznati podatak ovisnosti o stranim izvorima financiranja suočila je zemlju s brojnim financijskim ograničenjima. Enormnim zaduženjima na svjetskoj razini, gospodarske aktivnosti počele su opadati u drugoj polovici 2008. godine. Jačina utjecaja krize na zemlju vidljiva je kroz kontinuirani trend pada gospodarskih aktivnosti, a u 2009. zemlja je ušla u problematično razdoblje borbe s gospodarskom krizom.⁵⁹

Hrvatski bankarski sustav ima nekoliko ključnih specifičnosti. Sastoji se od relativno malog broja banaka, koje su osim jedne, u stranom vlasništvu. Prema podacima HNB-a od 2014. posluju sveukupno 33 kreditne institucije– 27 banaka, jedna štedna banka i pet stambenih štedionica. Od 27 banaka većina poslovanja odvija se u svega četiri veće banke (Zaba, PBZ, Erste i RBA).⁶⁰

5.2. Razvoj ideje o pokretanju etičke banke u Hrvatskoj

Republika Hrvatska već duži niz godina bilježi loša kretanja na ekonomskom i gospodarskom planu. Takvo djelovanje utjecalo je i na bankarski sektor. Pojedinci, ali i poduzeća sve se više okreću bankama u kojima pokušavaju pronaći izvor potrebnih sredstava. Sve je veća potražnja od strane različitih aktera, a među njima se sve više ističu pojedinci koji nemaju potrebnu financijsku sigurnost da im banka pruži svoje usluge. Posljedice takvih događanja vidimo kroz smanjenje gospodarskog rasta jer takva kretanja, ne samo da onemogućuje otvaranje novih poduzeća, već se neka postojeća gase zbog loše financijske stabilnosti.

Upravo takva ekonomska slika Hrvatske tražila je neke nove načine kojima bi se potakao gospodarski rast i razvoj. Ključnu ulogu u svemu tome imala je mala skupina ljudi na čelu s Goranom Jerasom koja je uvidjela potrebu za otvaranjem etične banke. Banka bi po svom karakteru bila određena vrsta nepoznanice na ovim prostorima jer bi se njeno poslovanje odvijalo na potpuno različiti način od postojećih, komercijalnih banaka kojima je svrha postojanja i djelovanja isključivo kontinuirana maksimalizacija profita. Zagovornici otvaranja etičke banke u Hrvatskoj

⁵⁹ Prohaska, Z., Olgić Draženović, B., Suljić, S. (2013.): "Uloga banaka u recesiji hrvatskog gospodarstva", <https://bib.irb.hr/datoteka/547422.UlogaBanakauRecesijiHrvatskogGospodarstva.pdf>, 200-215 str.

⁶⁰ Krivačić, D., Smederevac, S., Vujnović, P. (2012.): "Profitabilnost banaka u uvjetima gospodarske krize- analiza banaka u Hrvatskoj", 145-155 str.

smatraju da je poslovanje komercijalnih banaka zastarjelo i da je upravo to razlog zbog kojeg svijet redovito ulazi u krizu za krizom.⁶¹

5.3. Osnivanje Zadruga za etično financiranje (ZEF)

Da bi sama ideja etičke banke zaživjela osnovana je Zadruga za etično financiranje (ZEF). Temeljni cilj ZEF-a, kao pravne osobe, je stvaranja preduvjeta za osnivanje ebanke d.d. – prve hrvatske etične razvojne banke. Polazeći od uvjerenja da je pristup sredstvima financiranja ljudsko pravo i da se profit mora pravilno raspodijeliti među članovima zajednice, dolazimo do činjenice da će ZEF biti osnivač, ali i stopostotni vlasnik/dioničar ebanke. Financijska sredstva bit će usmjerena na one aktivnosti koje će imati pozitivan učinak na zajednicu.⁶²

Često se postavlja pitanje zašto bas zadruga? Odgovor se pronalazi u samoj srži pojma zadruga koja je definirana Zakonom o zadrugama. On kaže da su zadruga dragovoljna, otvorena, samostalna i neovisna društva kojima upravljaju njihovi članovi, koji svojim radom i drugim aktivnostima ili korištenjem usluga zadruga na temelju zajedništva i uzajamne pomoći ostvaruju, unapređuju i zaštićuju svoje pojedinačne i zajedničke gospodarske, ekonomske, socijalne, obrazovne, kulturne i druge potrebe i interese te ostvaruju ciljeve zbog kojih je zadruga osnovana.⁶³

Iz gore navedene definicije možemo zaključiti da samo zadrugari, tj. osobe koje ulažu u ebanku, mogu biti ujedno i njeni klijenti. Popularnost koju ZEF uživa vidimo kroz brojku od preko tristo različitih članova (građani, poduzeća, udruge civilnog društva, sindikati, jedinice lokalne samouprave, druge zadruga..) koji su svojim ulogom postali suvlasnici, odnosno dioničari ebanke. Politika ZEF-a je takva da svi članovi uživaju jednaka prava, neovisno o tom kada su se učlanili. Isto tako svaki član ima pravo slobodno istupiti iz zadruga, te će dobiti povrat uloženi sredstva u propisanom roku.⁶⁴

⁶¹ Wiesner Mijić, V. (2014.): “Osniva se prva etička banka u Hrvatskoj”, <http://www.vecernji.hr/gospodarstvo/eticna-banka-voli-ekoloske-projekte-i-ne-mari-za-dobit-931305>

⁶² Zadruga za etično financiranje, <http://zef.hr/>

⁶³ Definicija zadruga prema Zakonu o zadrugama, <http://www.zakon.hr/z/458/Zakon-o-zadrugama>

⁶⁴ Zadruga za etično financiranje, <http://zef.hr/>

Minimalni iznosi dopunskog uloga su sljedeći⁶⁵:

- za fizičke osobe ne postoji minimalni iznos dopunskog uloga,
- minimalni iznos dopunskog uloga za neprofitne pravne osobe bez zaposlenih iznosi 2.500 HRK,
- minimalni iznos dopunskog uloga za neprofitne pravne osobe sa zaposlenima, kao i za OPG-ove i obrtnike iznosi 7.500 HRK,
- minimalni iznos dopunskog uloga za zadruge, mikro i mala poduzeća iznosi 17.500 HRK,
- minimalni iznos dopunskog uloga za ostala poduzeća i pravne osobe u sastavu jedinica lokalne samouprave iznosi 47.500 HRK.

Dobit ZEF-a će se reinvestirati na način da će najmanje 90 posto ići za društveno korisne ciljeve kao što su reinvestiranje u ebanku, pokretanje novih društveno korisnih tvrtki i organizacija ili vratiti lokalnoj zajednici u obliku donacija. Svega 10 posto svoje dobiti ZEF ima pravo podijeliti među članovima, kao nagradu za financijski rizik i vlastiti rad koji ulažu u zadrugu. Kroz raspodjelu sredstava još jednom se vide ciljevi ebanke i ZEF-a, a to je povećanje investicija koje će potaknuti društveni razvoj i boljitak. Da je djelovanje ZEF-a kvalitetno i svrsi ishodno potvrđuje nam činjenica da je Zadruga za etično financiranje je 13. svibnja 2014. postala članicom Europske federacije etičnih i alternativnih banaka – FEBEA-e.⁶⁶

5.4.Prva hrvatska etička banka

Ebanka je etična razvojna banka, u vlasništvu je svojih članova, kojoj je primarni cilj razvoj boljeg društva i dobrobit njenih suvlasnika, a ne visoki profit. Njena funkcija je vraćanje kvalitete života i stvaranja nove vrijednosti i poslovala bi po principu "jedan član - jedan glas", odnosno svi članovi imali bi jedan glas i odluke se donose na demokratski način. Kao takva članica je Federacije etičkih i alternativnih banaka Europe (FEBEA), potpuno u domaćem vlasništvu i služiti će kao podrška razvoju realne ekonomije.^{67 68}

Kao što je već rečeno komercijalne banke teže maksimalizaciji profita i to nastoje ostvariti kroz odabir tzv. sigurnih klijenata. S druge strane ebanka bi svoje poslovanje usmjerila na financiranje kredita s nižim kamatama i to onih skupina koje se za komercijalne banke smatraju nerentabilni.

⁶⁵ Zadruga za etično financiranje, <http://zef.hr/>

⁶⁶ Zadruga za etično financiranje, <http://zef.hr/>

⁶⁷ Cilj ebanke, <http://www.ebanka.eu/>

⁶⁸ Zadruga za etično financiranje, <http://zef.hr/>

Samim time što bi pružali šansu financiranja onih skupina koje su komercijalne banke odbacile, može zaključiti da ebanke neće biti konkurencija postojećim bankama. Njihovi temeljni ciljevi se uvelike razlikuju od postojećeg bankarskog sektora, što joj omogućuje predstavljanje kao ekološka i informatički napredna banka koja ulaže u zelene projekte i racionalno raspolaže resursima.⁶⁹

Banka će biti registrirana i ustrojena kao dioničko društvo, a njezin jedini dioničar, kako je već rečeno, bit će Zadruga za etično financiranje (ZEF). Interese vlasnika predstavlja upravitelj ZEF-a kao jedini član skupštine dioničkog društva, koji banci prenosi odluke ZEF-a donesene od strane skupštine ZEF-a. Ebanka d.d. predstavlja financijsku logistiku i uslužni centar ZEF-a, a kad banka bude osnovana, ona će u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama imati svoju vlastitu strukturu, neovisnu o strukturi ZEF-a: upravni odbor, nadzorni odbor i sva ostala tijela propisana zakonom.⁷⁰

Iako je potrebno učlaniti se u ZEF da bi bili klijenti ebanke, samim učlanjenjem ostvarujemo brojna prava. Jedno od tih prava je na korištenje osnovnih usluga banke bez naknade, a koje uključuju: otvaranje i korištenje bankovnih računa, besplatne transakcije u domaćem platnom prometu, korištenje internet bankarstva, korištenje bankovnih kartica vezanih uz otvorene račune. Sve ostale usluge (kredit, štednja građana, riznica, međunarodni platni promet i dr.) uvijek će nastojati pružati po izrazito povoljnijim uvjetima od onih trenutno dostupnih na hrvatskom tržištu.⁷¹

⁶⁹ Blašković, A. (2014.): "Ima li na tržištu mjesta za etičku banku iz bajke?", <http://www.poslovni.hr/komentari/ima-li-na-trzistu-mjesta-za-eticku-banku-iz-bajke-270044>

⁷⁰ Struktura ebanke, <http://www.ebanka.eu/>

⁷¹ Zadruga za etično financiranje, <http://zef.hr/>

Prednosti ebanke su⁷²:

- usmjerena je na dugoročnost te svakom projektu pristupa individualno. Zainteresirana je za ulaganje samo u one projekte koje povećavaju dobrobit za društvo i okoliš,
- usmjerena je na jačanje domaće valute pa će se stoga svi krediti odobravati samo u kunama uz kamatne stope od 0 do 4 posto,
- usluge ebanke su transparentne i bez skrivenih troškova. Svatko od članova može znati u što banka ulaže njihov novac, kao što su i bitne odluke vezane uz banku javno dostupne,
- nema troškova korištenja usluga kao što su naknade za otvaranje i korištenje bankovnih računa, transakcije u domaćem platnom prometu, korištenje internetskog i mobilnog bankarstva ili korištenje bankovnih kartica,
- članica je FEBEA,
- nema prikrivenih investitora i vlasnika, ona je u 100 postotnom vlasništvu ZEF-a.

Što se tiče područja ulaganja, svi projekti koji se tijekom evaluacije iskažu kao dobri projekti s aspekta financijske održivosti, ekologije i društvenog učinka mogu se prijaviti za dobivanje sredstava. Uz to banka će nastojati pomoći članovima i u vidu pripreme dokumentacije projekata koji mogu aplicirati za sredstva iz EU fondova. Domene u koje najčešće ulaže su: poljoprivreda, obnovljive izvore energije, male i srednje proizvodne tvrtke, preradu i profesionalne usluge, IT i razvoj novih tehnologija, društveno poduzetništvo, start-upove i poduzetnike početnike.⁷³

5.5. Mogući utjecaj etičkih banaka u Hrvatskoj

Na temelju navedenih činjenica uviđa se koliki značaj, ovakav koncept poslovanja banaka, bi imao u Hrvatskoj. Stručnjaci neprekidno govore kako je zemlji potrebna gospodarska klima koja bi poticala poduzetništvo i društveni napredak. Ovakav koncept bi pružio šansu pojedincima, koji u univerzalnim bankama ne mogu doći do sredstava, da svoj projekt i ostvare, ukoliko je on društveno, ekološki i ekonomski prihvatljiv. Takvim djelovanjem došlo bi do akceleriranja gospodarstva omogućilo zemlji ulazak i fazu oporavka i pružilo šansu dodatnog napretka.

⁷²Prednosti ebanke, <http://www.ebanka.eu/>

⁷³Ulaganja ebanke, <http://www.ebanka.eu/>

6. ZAKLJUČAK

Fokusiranjem na etičke banke u cjelini, komparacijom s univerzalnim bankama i sagledavajući utjecaj koji su imale svojim ulaskom na tržište, možemo doći do zaključka kako postoje inicijacije da se bankarski sektor unaprijedi i da krene od novih temelja.

Na tržištu kontinuirano raste broj projekata koji su društveno, ekološki i ekonomski orijentirani, a etičke banke upravo takvim pojedincima pružaju. Dužničko ropstvo ni na koji način ne može unaprijediti ekonomiju, ne vodi gospodarskom rastu ni profita već tome da se društvo oko nas kontinuirano narušava. Upravo u takvim situacijama etičke banke bi bile one koje bi vratile humanu stanju poslovanja.

Na taj nas zaključak navode podatci koji govore koliko uspješno ove banke posluju u lošim gospodarskim situacijama. S druge strane ističe se nestabilnost univerzalnih banaka tokom kontrakcija u gospodarstvu što ukazuje kako je njihovo poslovanje poprilično osjetljivo na nestabilnosti koje se događaju. Posljedice takvog stanja u gospodarstvo osjete se još godinama poslije, što najčešće uzrokuje nepovjerenje od strane svojih klijenata.

Neovisno o brojnim mogućim pozitivnim učincima ovakvog koncepta bankarstva, treba razumjeti da je ovakav bankarski koncept još uvijek u razvoju. Maleni udio financijskog tržišta koji drži, kao i ograničena područja poslovanja itekako kočće dodatni razvoj ovog sektora. Teško je uopće uspoređivati klasične banke s etičkim bankama upravo iz ovih razloga. Rizici koje klasične banke poduzimaju znatno su veće zbog većeg obuhvata poslovanja. Ipak to ne znači da ovakav koncept bankarstva neće u budućnosti doživjeti polet i zaživjeti jednakom snagom kao i klasični bankarski sektor. Da bi pak etičke banke došle do takve razine razvijenosti potrebno je kretati se u onom pravcu koji bi uspio zadržati ključne temelje poslovanja i ostvariti veću tržišni udio.

U Hrvatskoj zadnjih nekoliko godina spominje se otvaranje etičke banke. Poduzeti su brojni koraci da taj koncept zapravo i zaživi, ali uvijek se nađe nešto što prepriječi taj put. Ako ijedna zemlja treba ovakvo nešto, onda je to Hrvatska. Javni dug, brojni rezovi na štetu najosjetljivijeg dijela građanstva, iseljavanje obrazovanih zbog nemogućnosti kako zapošljavanja tako i razvoja poslovanja- upravo to su činjenice koje opisuju gospodarsku sliku Hrvatske. Financiranjem malih projekata i kreiranjem optimističnog poduzetničkog ozračja, postoji mogućnost da se kroz male stvari potakne onaj gospodarski uzlet koji Hrvatska čeka.

LITERATURA:

1. Barbu, T., & Boitan, I. A. (2009): "The financial crisis' impact on ethical financial institutions", *Annals of Faculty of Economics*
2. Barbu T., Dumitrescu B. (2007): „The effect of banking consolidation through mergers and acquisitions in Central and South-Eastern Europe”, *The First Russian-Romanian Scientific Conference „Russia and Romania: economics and Education”*, Sankt Petersburg
3. Barbu, T., Vintila, G. (2007): "The Emergence of Ethic Banks and Social Responsibility in Financing Local Development", *Theoretical and Applied Economics*, <http://www.store.ectap.ro/articole/269.pdf>
4. Benačić, A. (2014.): "ZVUČI KAO UTOPIJA, A NIJE: U Hrvatskoj se osniva banka koja - ne "pljačka", <http://lupiga.com/vijesti/zvuci-kao-utopija-a-nije-u-hrvatskoj-se-osniva-banka-koja-ne-pljacka>
5. Blašković, A. (2014.): "Ima li na tržištu mjesta za etičku banku iz bajke?", <http://www.poslovni.hr/komentari/ima-li-na-trzistu-mjesta-za-eticku-banku-iz-bajke-270044>
6. Bošnjak, M. (2010.):" Hrvati su roblje stranih banaka", <http://www.hkv.hr/izdvojeno/vai-prilozi/a-b/bonjak-marjan/7113-roblje-stranih-banaka.html>
7. Cilj ebanke, <http://www.ebanka.eu/>
8. De Clerck, F. (2014.): „Ethical banking“, *Institute for Social Banking*, http://www.social-banking.org/fileadmin/isb/Artikel_und_Studien/de_Clerck_Ethical_Banking.pdf
9. Drljača, M., Bešker, M. (2010.):" Održivi uspjeh i upravljanje rizicima poslovanja", str. 33-39 i 110
10. DOP.HR (2014.): „Etične banke su banke čiji su korisnici ujedno i njihovi suvlasnici“, <http://www.dop.hr/?p=1295>
11. European Banking Federation aisbl (2014.): "European banking sector: facts & Figures"
12. FEBEA (2012.): "What really differentiates ethical banks from modern banks", http://www.febea.org/sites/default/files/definition_ethical_bank-en.pdf
13. FinancialWeb: "What Is Ethical Banking?", <http://www.finweb.com/banking-credit/what-is-ethical-banking.html#axzz3AkBvAgN9>
14. Glas Istre.hr (2011.): „Kako funkcionira Etička banka u Italiji“, <http://www.glasistre.hr/vijesti/arhiva/kako-funkcionira-eticka-banka-u-italiji-344376>
15. Global Alliance for Banking on Values (2012.): "Strong, Straightforward and Sustainable Banking"
16. Gregurek, M. (2001.): "Stupanj i učinci privatizacije u Hrvatskoj", 155-188 str.
17. Jeras, G., Jurković, D., Miličić, S. (2014.): „Osnivanje etične banke u Hrvatskoj“, <http://www.slideshare.net/ivankraljevic/20140602-e-bankaprezentacijazelenaknjiznica>
18. Krivačić, D., Smederevac, S., Vujnović, P. (2012.): "Profitabilnost banaka u uvjetima gospodarske krize- analiza banaka u Hrvatskoj", 145-155 str.
19. Move your money: „Ethical banks“, <http://moveyourmoney.org.uk/institution-types/ethical-banks/>
20. Plenar, T. (2014.): "Slobodan ulaz na predstavljanje prve domaće etične banke u Čakovcu", <http://www.pomakonline.com/content/view/1228/1/>

21. Prednosti ebanke, <http://www.ebanka.eu/>
22. Prohaska, Z., Olgic Drazenovic, B., Suljic, S. (2013.): "Uloga banaka u recesiji hrvatskog gospodarstva", 200-215 str.
<https://bib.irb.hr/datoteka/547422.UlogaBanakauRecesijiHrvatskogGospodarstva.pdf>
23. Radojčić, J. (2013.): "Hrvatska u stranom vlasništvu",
<http://www.aurora.hr/2186/hrvatska-u-stranom-vlasnistvu/>
24. Remer, S. (2011): "Social banking at the crossroads," in Social banks and the future of sustainable finance, ed. by S. Remer and O. Weber, Taylor & Francis
25. San-Jose, L., Gutierrez, J., Retolaza, J.L. (2009.): "Ethical banks: an Alternative in the Financial Crisis", discussion paper on 22nd EBEN Annual Conference Athens
26. Struktura ebanke, <http://www.ebanka.eu/>
27. Šarović, A. (2013.): "Kapitalizam", <http://www.sarovic.com/kapitalizam.htm>
28. Ulaganja ebanke, <http://www.ebanka.eu/>
29. von Passavant, C. (2011.): "Inside social banks," in Social banks and the future of sustainable finance, ed. by S. Remer and O. Weber, Taylor & Francis.
30. Weber O., Remer S (2011.): "Social Banks and the Future of Sustainable Finance", Routledge
31. Wiesner Mijić, V. (2014.): "Osniva se prva etička banka u Hrvatskoj",
<http://www.vecernji.hr/gospodarstvo/eticna-banka-voli-ekoloske-projekte-i-ne-mari-za-dobit-931305>
32. Zadruga za etično financiranje, <http://zef.hr/>

PRILOZI:

1. Definicija pojma banka, <http://limun.hr/main.aspx?id=9698>
2. Definicija zadruge prema Zakonu o zadrugama, <http://www.zakon.hr/z/458/Zakon-o-zadrugama>
3. Fair trade je naziv za oblik nadzirane trgovine pri kojoj su cijene za proizvode koje se plaćaju proizvođačima obično više od cijena na svjetskom tržištu. Na taj način se proizvođačima želi omogućiti veći i pouzdaniji prihod u odnosu na konvencionalnu trgovinu. Pokret zagovara plaćanja "fer cijena" za proizvode, kao i poštivanje socijalnih i ekoloških standarda u proizvodnji.
4. Informacijska asimetrija podrazumijeva dakle situaciju u kojoj menadžeri kao interni korisnici informacija raspolažu s više informacija o poslovanju korporacije nego eksterni korisnici informacija.
5. Mikro financiranje je kreditiranje siromašnih osoba kojima je umanjena mogućnost pristupa tradicionalnim financijskim institucijama, sa ciljem financiranja poslovnih aktivnosti koji rezultiraju poboljšanjem njihovih uvjeta življenja.
6. Mondragon, <http://www.mondragon-corporation.com/eng/about-us/>
7. Moralni hazard odnosi se na situaciju u kojoj se osigurani pojedinci nedovoljno čuvaju rizika, kao što bi to morali kada ne bi bili osigurani. Na ovaj način, osigurani pojedinci mogu utjecati na rast troškova osiguravajućih društava.
8. Pojam negativna selekcija, <http://studenti.rs/skripte/ekonomija/asimetricne-informacije>
9. Povoljni krediti za mikro gospodarske subjekte sukladno zakonskoj definiciji sa sjedištem na području Republike Hrvatske. Krediti su namijenjeni za ulaganja u osnovna sredstva (oprema, uređaji, osnovno stado/jato, povrćarstvo, cvjećarstvo, ratarstvo, kupnja/adaptacija zemljišta i poslovnih objekata, razvoj softverskih i IT rješenja) te obrtna sredstva.
10. Realno gospodarstvo se odnosi na gospodarske djelatnosti koje generiraju robe i usluge. Za razliku od njih financijske djelatnosti se isključivo odnose na aktivnosti na financijskim tržištima.
11. ShoreBank bio društveno razvojna banka sa sjedištem u Chicagu. U vrijeme zatvaranja bila je najstarija i najveća takva institucija, koja je u 2008. godini imala 2,6 milijardi \$ u aktivi. Međutim, suočena s značajnim gubitcima u 2009. godini, od svibnja 2010. tražila je 200 milijuna \$ u dopunski kapital od većih investitora i američke vlade. Gubici banke odnosile su se na recesiju, iako to nije bila angažirana u poslovanje drugorazrednih kredita
12. Tipičan primjer univerzalne banke je tzv. komercijalna banka kao najrasprostranjeniji oblik, a obilježava ih velika razgranatost i velik broj poslovnica.
13. Zagrebačka banka UniCredit Group: "Misija i vrijednosti", <https://www.zaba.hr/home/ona-misija-i-vrijednosti>

SAŽETAK

Ključne riječi : gospodarska kriza, etička banaka, univerzalne banke, rizici, Hrvatska

Brojna poslovanja diljem svijeta sve veću pozornost posvećuju etici poslovanja. Ona do izražaja najviše dolazi u trenucima kada dođe do kontrakcija u gospodarstvima. Razlog tome je taj što su negativna kretanja unutar ekonomske sfere rezultat loših poslovnih odluka pojedinaca. Kao što su sva poslovanja pod utjecajem gospodarskih kontrakcija, ni bankarski sektor nije izuzetak.

Stoga je cilj ovo rada definirati i analizirati nastale promjene u području bankarstva koje su se potakle sa svrhom da se zaustavi dodatno narušavanje već uzdrmanog bankarskog sektora. Slijedom navedenih okolnosti došlo je do stvaranja temelja za razvoj etičkih banaka koje su uvidjele postojeće nedostatke i potrebu za promjenom u načinu djelovanja banaka. One su „održive, socijalne, alternativne, razvojne i solidarne“, a djelovanje im je usmjereno na unaprjeđenje društva, okoliša i zajednice.

Iako etičke banke uživaju sve veću popularnost unutar bankarskog sektora, šira javnost još uvijek nije dovoljno upoznata s takvim oblikom djelovanja. Podaci nam pokazuju kako ovakva vrsta banaka puno uspješnije posluje nego univerzalne banke, ali pritom se često zanemaruje opseg poslovanja i vrsta klijenata koje takve banke uzimaju. Rizici ovakvog koncepta su ti što sredstva koja etičke banke imaju nisu još uvijek dovoljna da utječu na ukupno financijsko tržište i ponašanje ulagača. Stoga se one mogu definirati kao određena vrsta reakcije na način djelovanja klasičnog bankarskog sektora.

Razvoj etičke banke u Hrvatskoj traje već nekoliko godina te se kontinuirano odgađa njeno otvaranje. U teorijskom smislu kao takva bila bi od iznimnog značaja za razvoj poduzetništva u Hrvatskoj čime bi se od najnižih razina potakao gospodarski razvoj.

Pitanja koja se na kraju postavljaju su ta hoće li ovakve banke doživjeti daljnji uzlet u bankarstvu ili će doživjeti neslavni slom? Mogu li one kao takve se izdignuti iznad već uhodanog i općepoznatog bankarskog sustava?

SUMMARY

Key words: economic crises, ethical bank, universal banks, risks, Croatia

Numerous businesses in the world give more and more attention to the ethics of business. It most comes to the fore talking about the contractions of businesses. The reason lies in the fact that the negative movements inside the economic sphere are the result of bad business decisions of individuals. Since all the businesses are under the influence of economic contractions, the banking sector does not make an exception.

Thus, the aim of this thesis is to define and analyze the resulting changes in the banking area which were boosted with the purpose to stop the additional deteriorating of the already shaken banking sector. The mentioned circumstances influenced the process of creating the fundamentals for the development of ethical banks which have foreseen the existing defects and the need to change the politics of banking operations. They are “maintainable, social, alternative, developing and solidary”, and their activity is directed to the improvement of the society, the environment and the community.

Although the popularity of ethical banks under the banking sector is in constant increase, the public is still not quite familiarized with such type of operating. The data show that this type of banks has much better success in doing business than the universal banks, while the extent of operating and the type of clients which such banks have are often not being taken into consideration. The existing risks of such a concept are that the resources in their possession are still insufficient to enable them having an influence on the behavior of investors and on the financial market in total. So they can be defined as a sort of reaction to the operating of the classical banking sector.

The development of ethical bank in Croatia is already in process for a couple of years, and its opening is continually being delayed. As such, theoretically it would have an extreme significance to the development of economy in Croatia, which would encourage the economic growth from its lowest levels.

Will such banks live up to the future ascent or they will have an infamous collapse, and are they able to raise from the already established and well-known banking system are the questions that still remain to be answered?